

Γενική Εντομολογία

Νικόλαος Παπαδόπουλος

Καθηγητής, Εργαστήριο Εντομολογίας & Γεωργικής
Ζωολογίας, Σχολή Γεωπονικών Επιστημών, Τμήμα
Φυτικής Παραγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τηλ.: 24210 93285

E-mail: nikopap@uth.gr

Πρόγραμμα μαθημάτων θεωρίας Γενικής Εντομολογίας

<http://eclass.uth.gr/SGEA117/>

18/02/15	Εισαγωγή στη Εντομολογία και τη σημασία των εντόμων
25/02/15	Εξωσκελετός, δερμάτιο και έκδυση
04/03/15	Ανατομία, κυκλοφορικό και αναπνευστικό σύστημα
11/03/15	Νευρικό και ενδοκρινές σύστημα
18/03/15	Μυϊκό σύστημα
26/03/15	Αισθητήρια όργανα
01/04/15	Αναπαραγωγικό σύστημα και αναπαραγωγή
22/04/15	Ανάπτυξη εντόμων και βιολογικοί κύκλοι
29/04/15	Συστηματική και ταξινόμηση εντόμων I
06/05/15	Αμετάβολα και Ημιμετάβολα Έντομα
13/05/15	Ολομετάβολα έντομα
20/05/15	Σχέσεις εντόμων και φυτών ξενιστών
27/05/15	Οικολογία εντόμων
03/06/15	Εισαγωγή στις στρατηγικές και μεθόδους αντιμετώπισης εντόμων

?	Επαναληπτικό

Προηγούμενα ενότητα

- Κλάση Insecta – Έντομα
- Υποκλάσεις
  - Apterygota (Απτερύγωτα) – Αμετάβολα
  - Pterygota (Πτερυγωτά)
    - Exopterygota (Εξωπτερυγωτά) – Ημιμετάβολα
    - Endopterygota (Ενδοπτερυγωτά) – Ολομετάβολα
- Κυριότερες τάξεις εντόμων
- Βιολογικά χαρακτηριστικά
- Μορφολογικά χαρακτηριστικά
- Σημασία

Σύνοψη της σημερινής διάλεξης

- Κλάση Insecta – Έντομα
- Υποκλάσεις
  - Apterygota (Απτερύγωτα) – Αμετάβολα
  - Pterygota (Πτερυγωτά)
    - Exopterygota (Εξωπτερυγωτά) – Ημιμετάβολα
    - Endopterygota (Ενδοπτερυγωτά) – Ολομετάβολα
- Κυριότερες τάξεις εντόμων
- Βιολογικά χαρακτηριστικά
- Μορφολογικά χαρακτηριστικά
- Σημασία

Φυλογενετική εντόμων

- Υποκλάση Apterygota (Απτερύγωτα) – **Αμετάβολα** – 4 τάξεις εντόμων
  - Thysanura, Diplura, Protura, Collembola
- Υποκλάση Pterygota (Πτερυγωτά)
  - Υπερτάξη Eχοpterygota (Εξωπτερυγωτά) – **Ημιμετάβολα**, 16 τάξεις εντόμων
    - Paleoptera (προγονικές πτέρυγες): Odonata, Plecoptera
    - Neoptera (νεότερες πτέρυγες) Orthopteroid – μασητικού τύπου στοματικά μόρια (Dictyoptera, Orthoptera, Grylloblattodea...), Hemipteroid – Μυζητικού τύπου στοματικά μόρια
  - Υπερτάξη Endopterygota (Ενδοπτερυγωτά) – **Ολομετάβολα**, 11 τάξεις εντόμων
    - Lepidoptera, Diptera, Coleoptera, Hymenoptera .....

Νέα κατάταξη εντόμων

Φύλο	Uniramia	<u>Τάξεις</u>
Υπερκλάση (Superclass)	Εξάποδα (Hexapoda)	
Κλάση	Ενδόγναθα (Entognatha)	Diplura, Protura, Collembola,
	Έντομα (Insecta)	
Υποκλάση (Subclass)	Απτερύγωτα	Thysanura, Archaeognatha
	Πτερυγωτά	

Ημιμετάβολα Exopterygota

Neoptera

Υπερτάξη Dictyoptera

- Mantodea* (π.χ. Αλογάκια Παναγίας)
- Blattodea* (Κατσαρίδες)
- Isoptera* (Τερμίτες)

– παράγουν αυγά σε χαρακτηριστικές θήκες (cases, Mantidae και κατσαρίδες)

*= συχνά συναντώνται σε προβληματικά αισθητικά οικοσυστήματα

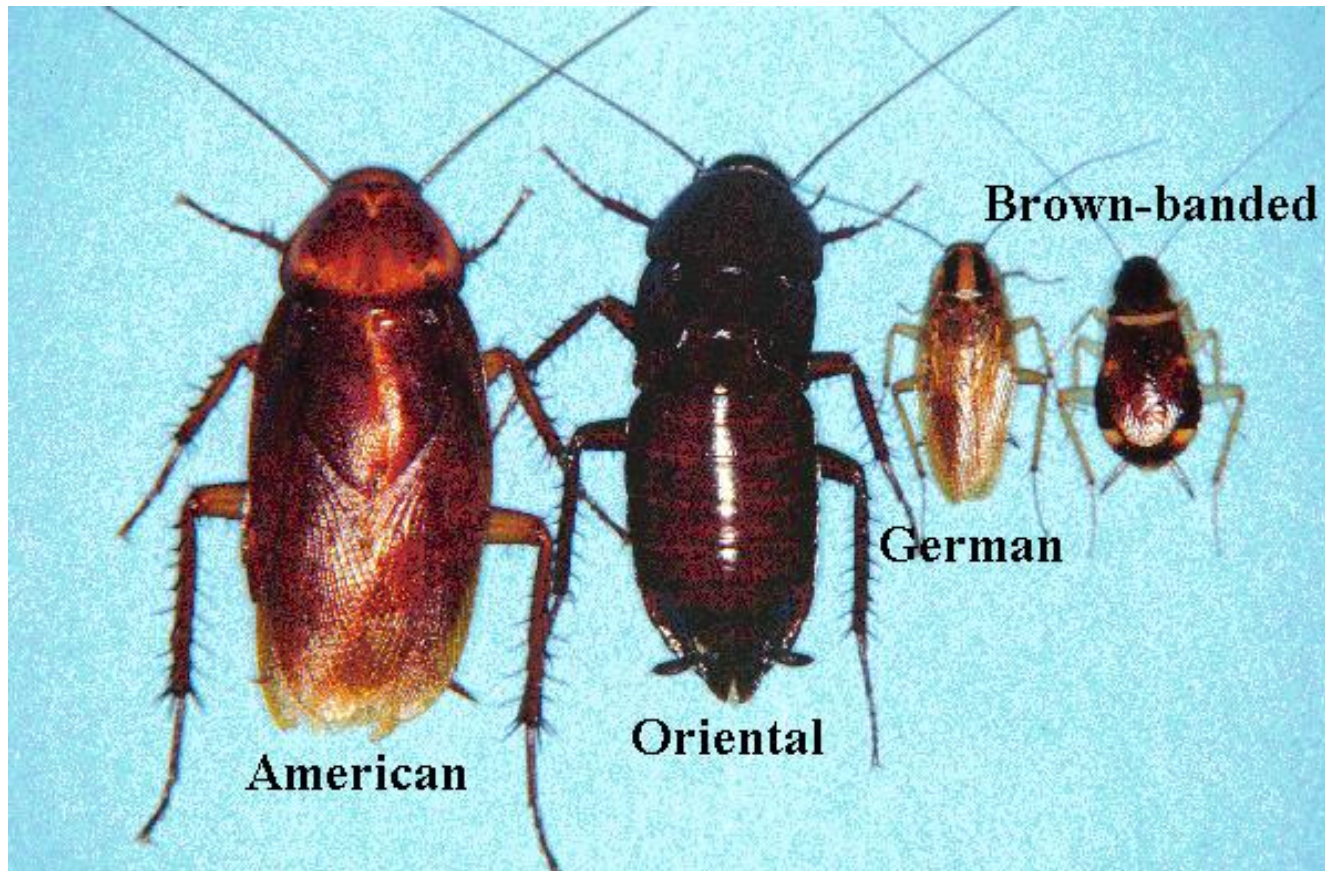
Blattodea (Κατσαρίδες)

Στάδια ανάπτυξης της γερμανικής κατσαρίδας

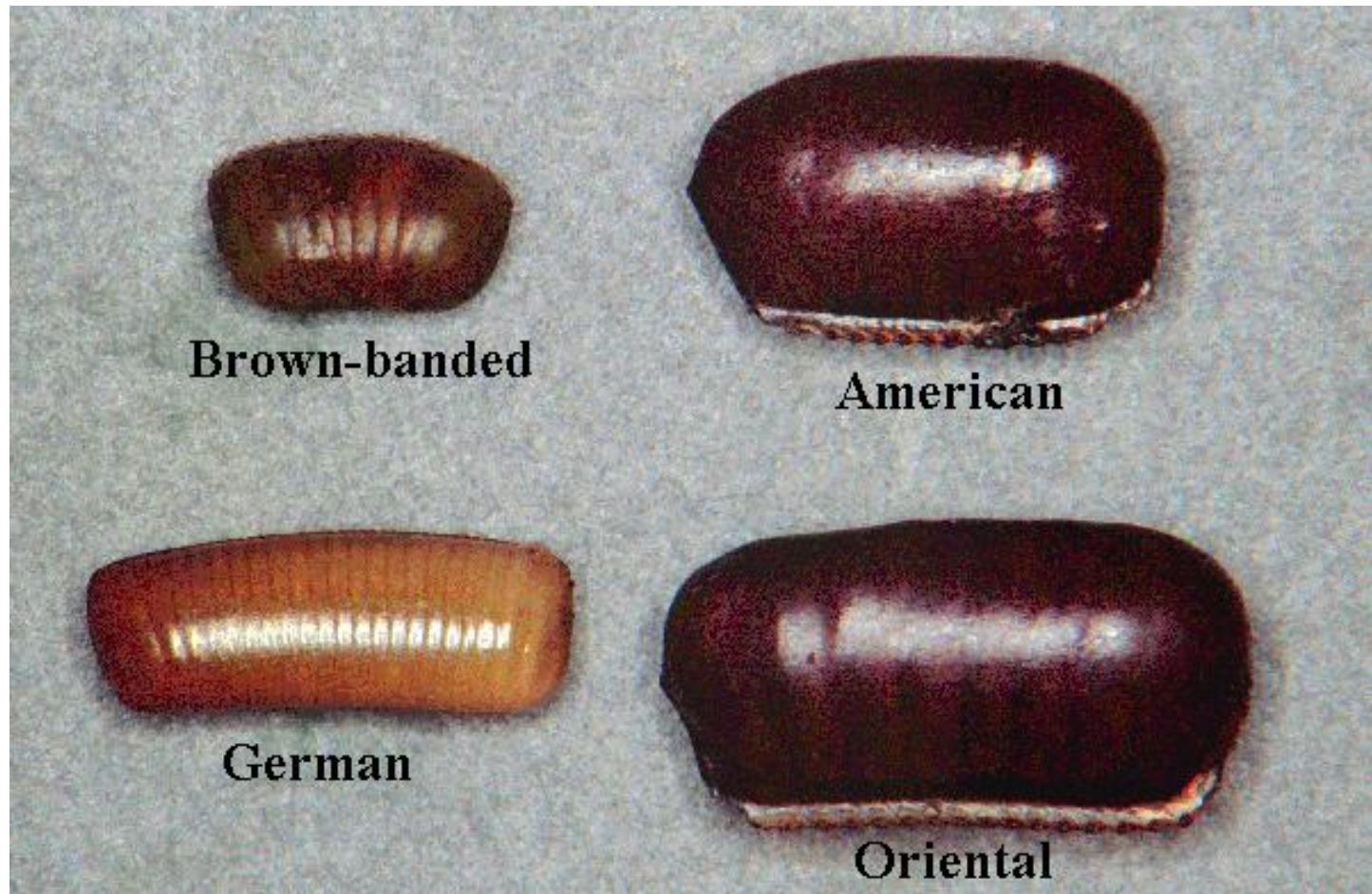
Blattodea (Κατσαρίδες)

Ενήλικα

Blattodea (Κατσαρίδες)

Θήκες αυγών

Mantodea (Praying Mantis, το αλογάκι της παναγιάς)

Isoptera (Τερμίτες)

Βασίλισσα

Στρατιώτης

Εργάτης

Πτερωτά αναπαραγωγικά

Αποικίες από λάσπη

Ζημιά σε ξυλεία

Isoptera

- Κοινωνικά έντομα
- Συμβίωση με μαστιγωτά
- Κάστες
  - Αναπαραγωγικά
  - Αναπαραγωγικά αντικατάστασης
  - Εργάτες – ανήλικα και αρσενικά στείρα
  - Στρατιώτες
    - ρινίες

Ημιμετάβολα, Exopterygota Neoptera

Hemipteroid

- Psocoptera – ψείρες βιβλίων (book lice)
- Pthiraptera – άπτερες ψείρες (wingless lice)
  - Υποτάξη Mallophaga – μασητικές ψείρες (chewing lice)
  - Υποτάξη Anoplura – μυζητικές ψείρες (sucking lice)
- Thysanoptera – θρίπες
- Hemiptera – True bugs
  - Υποτάξη Heteroptera – Φυτοφάγα και έντομα θηρευτές
  - Υποτάξη Homoptera – τζιτζικάκια (leaf hoppers), αφίδες κ.α.

Psocoptera – ψείρες κορμών (Barklice)

Psocoptera – ψείρες βιβλίων (booklice – paperlice)

Psocoptera

- Πολυμορφισμός
- Ορισμένα ζουν σε φωλιές πουλιών, θηλαστικών
- Εχθροί αποθηκευμένων προϊόντων
- Τροφή
  - Μύκητες, λειχήνες, σπόροι, κόκκοι γύρης, αποσυντιθέμενη οργανική ύλη

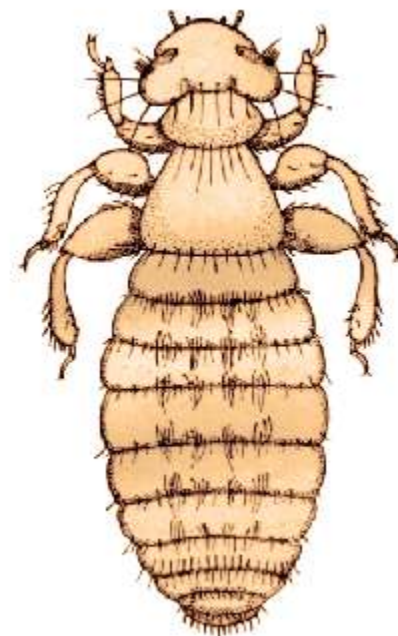
Pthiraptera – άπτερες ψείρες (wingless lice)

Δύο Υποτάξεις – μονοφάγα ή ολιγοφάγα:

- Mallophaga – μασητικές ψείρες (chewing lice), ψείρες πουλιών
- Anoplura – μυζητικές ψείρες (sucking lice)

Mallophaga

- Ψείρες των πουλιών και λιγότερο θηλαστικών και ανθρώπου
- Μένουν στο σώμα του πουλιού σ όλη τη διάρκεια της ζωής τους και μεταδίδονται με επαφή
- Κοτόψειρα, *Menopon gallinae*

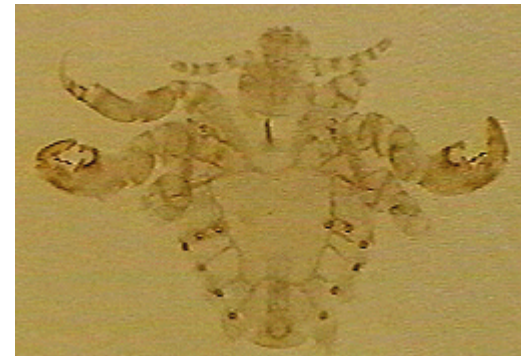
Anoplura (Sucking Lice)

Δύο υποχρεωτικά παράσιτα του ανθρώπου

- Μυζητικές ή καθαυτό ψείρες
- Αγκιστρώνεται στον ξενιστή
- *Pediculus humanus, humanus*
- *P. humanus, capitis*
- *Phthirus pubis*

Ψείρα κεφαλής ή σώματος

Ψείρα εφηβαίου

Anoplura

Κεφαλής

- *Pediculus humanus capitis/vestimentum*

Σώματος

- *Pediculus humanus humanus*

Εφηβαίου

- *Phthirus pubis*

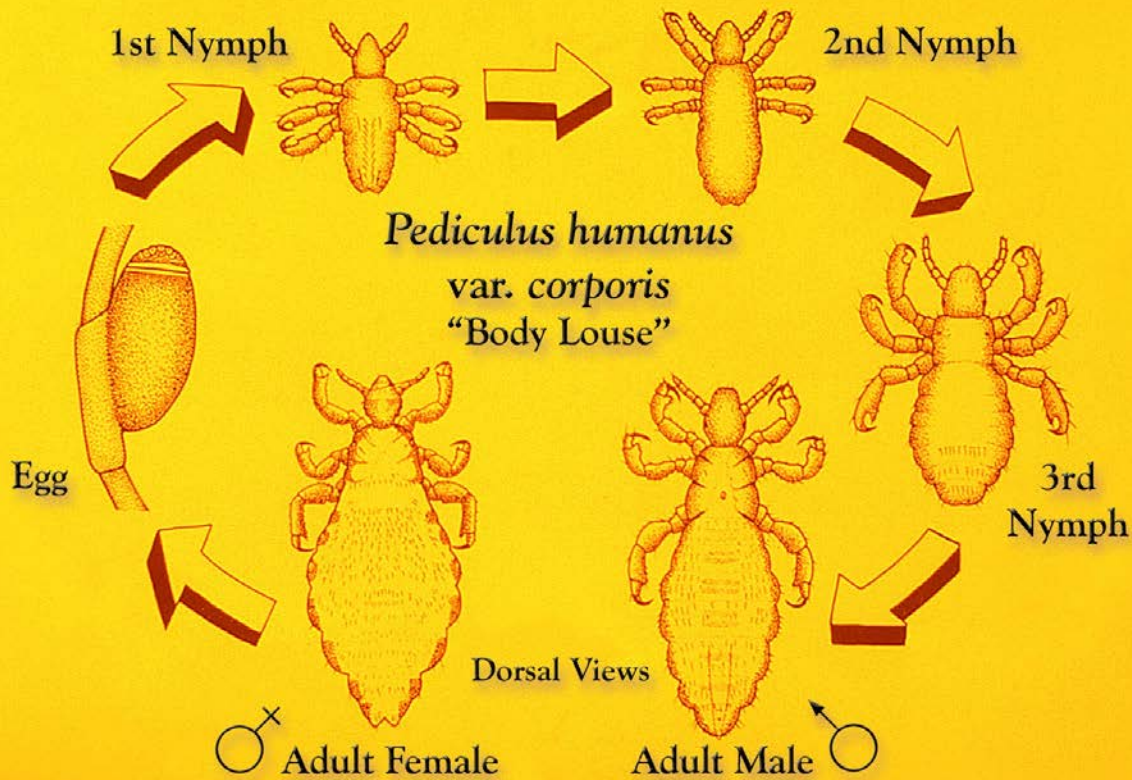
Ασθένειες που μεταδίδουν

- Εξανθηματικός ή
- υπόστροφος τύφος
- Πανώλη
- Σπειροχαιτιάσεις

Βιολογικός κύκλος και στάδια ανάπτυξης

Class: *Insecta* > Suborder: *Anoplura*
“Sucking Lice”

Ημιμετάβολα, Exopterygota Neoptera

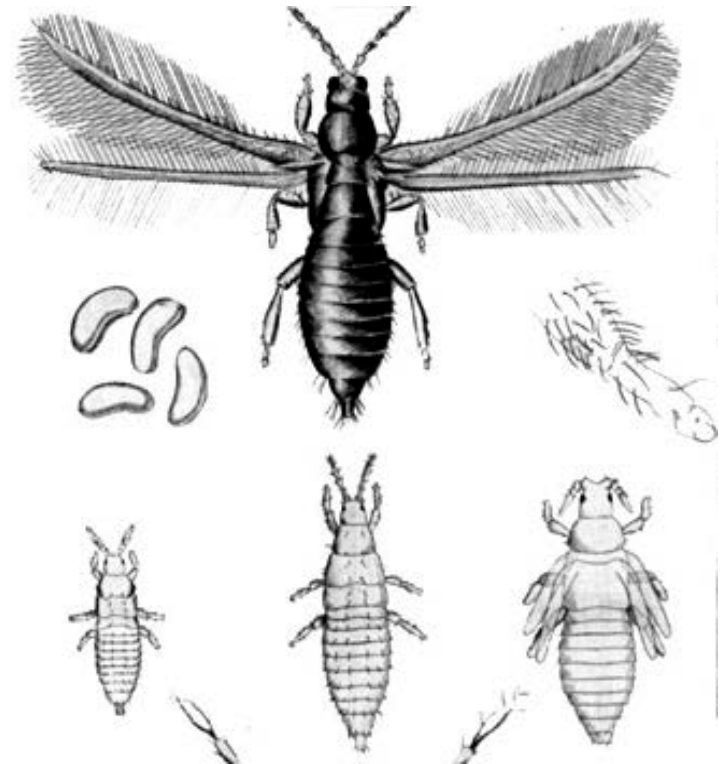
Hemipteroid

Thysanoptera - θρίπες

Thysanoptera – θρίπες (Thrips)

- Στοματικά μόρια ασύμμετρα αποτελούμενα από 3 ξιφίδια
- Φυτοφάγα, σαρκοφάγα, ή σαπροφάγα
- Terebrantia
  - Πριονωτός ωοθέτης
  - Κωνικό άκρο κοιλίας
  - Αυγό-larva I, larva II, prepupa, pupa, ενήλικα
- Tubulifera
  - Άκρο κοιλίας σωληνοειδές
  - Αυγό-larva I, larva II, larva III, prepupa, pupa, ενήλικα

Thrips tabaci (Lindeman) (Thysanoptera: Thripidae)

Ημιμετάβολα, Exopterygota Neoptera

Hemipteroid - Hemiptera (True Bugs)

Χαρακτηριστικά:

- Νύσσουντα μυζητικά στοματικά μόρια
- Ατροφικές προσακτρίδες, κάτω χείλος δημιουργεί αυλάκι, δύο ζεύγη ξιφιδίων
- Πολύ σημαντικά στη γεωργία

Υπό-τάξη:

- Heteroptera – φυτοφάγα και αρπακτικά
- Homoptera – Αφίδες, Κοκκοειδή, αλευρώδεις, Τζιτζικάκια, cicadas, κ.α.

Ημιμετάβολα, Exopterygota Neoptera

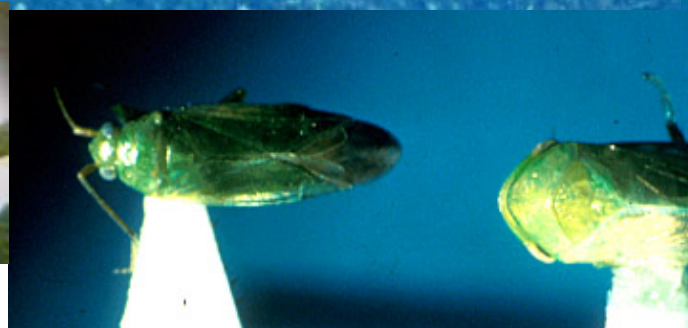
Hemipteroid – Hemiptera

Heteroptera

- Cryptocerata
- Gymnocerata

Heteroptera

Ημιμετάβολα, Exopterygota, Neoptera

Hemipteroid - Hemiptera (True Bugs)

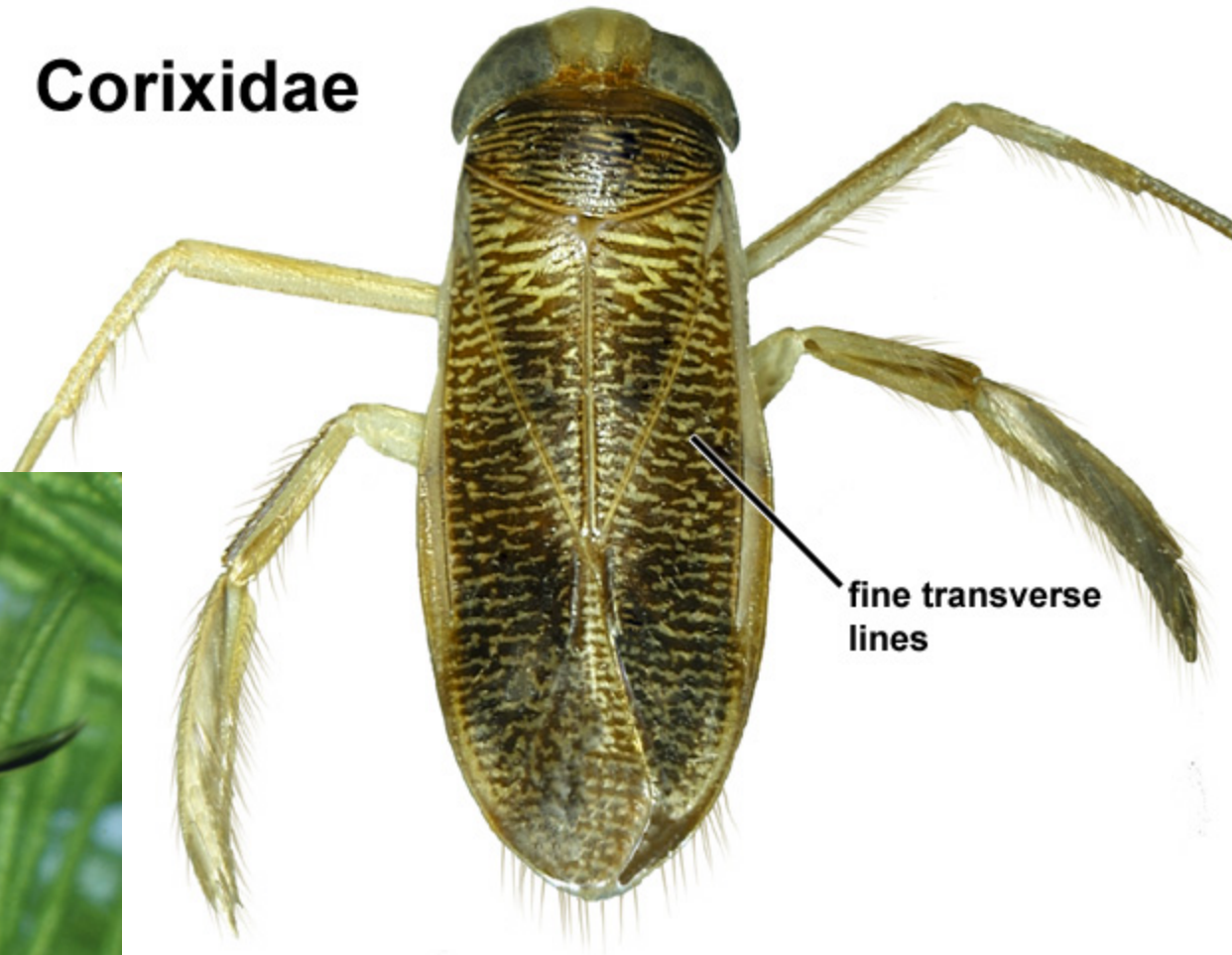
Υπόταξη: Heteroptera

- Cryptocerata
  - Υδροβία έντομα
- Gymnocerata
  - Χερσαία έντομα εκτός Geridae

Heteroptera, Cryptocerata, Corixidae

Corixidae

Heteroptera, Cryptocerata, Notonectidae

Heteroptera, Cryptocerata, Nepidae

Nepidae

Belostomatidae

Heteroptera, Cryptocerata Belostomatidae

raptorial forelegs

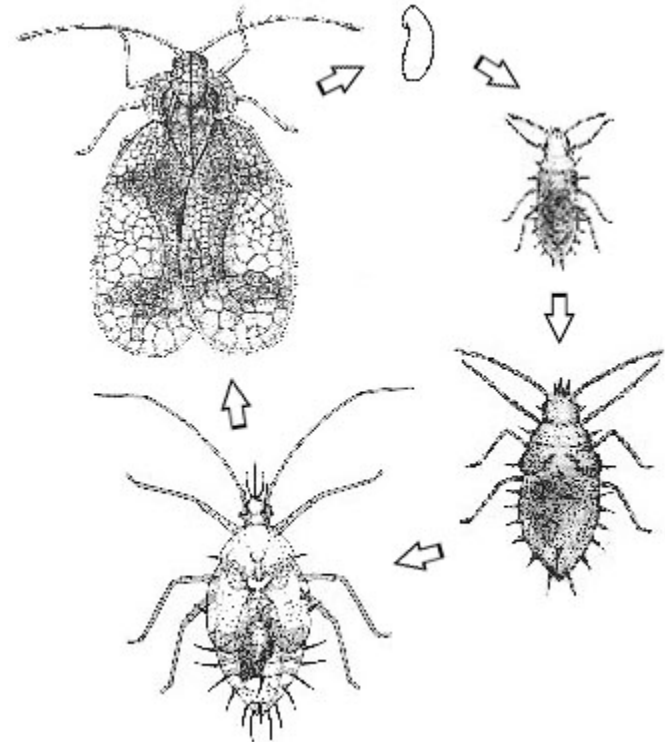
short
terminal
filaments

membrane
with veins

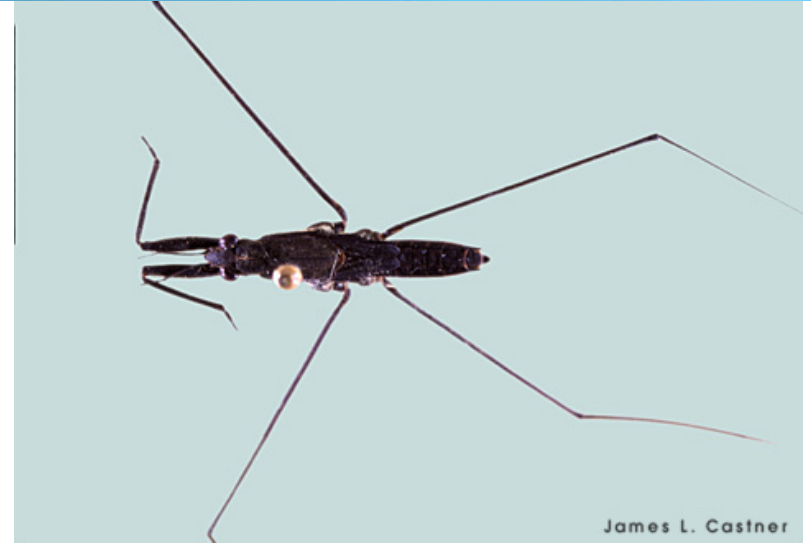

Heteroptera

- Gymnocerata
  - Χερσαία έντομα εκτός Geridae
- Tingidae
- Reduviidae
- Anthocorridae
- Miridae
- Capsidae
- Lygaeidae
- Pentatomidae
- Scutelleridae

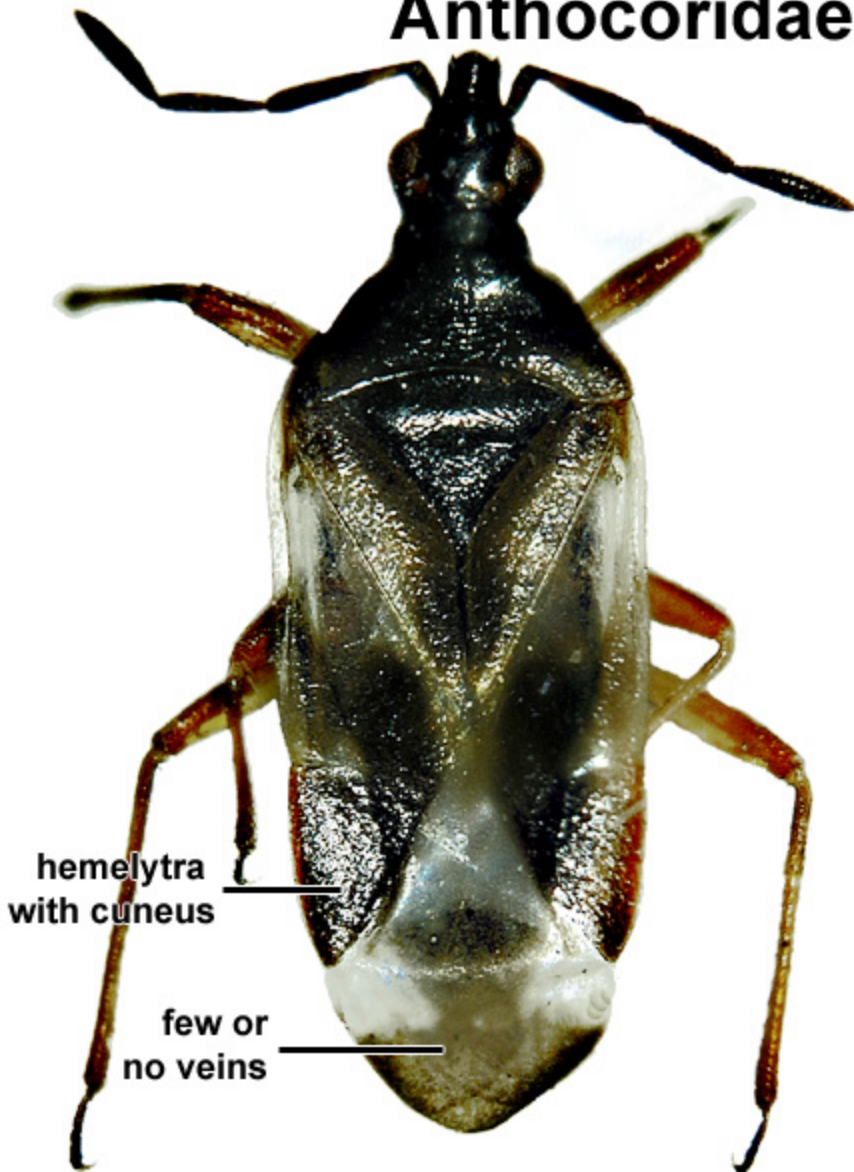
Heteroptera, Gymnocerata, Gerridae

James L. Castner

Heteroptera, Gymnocerata,

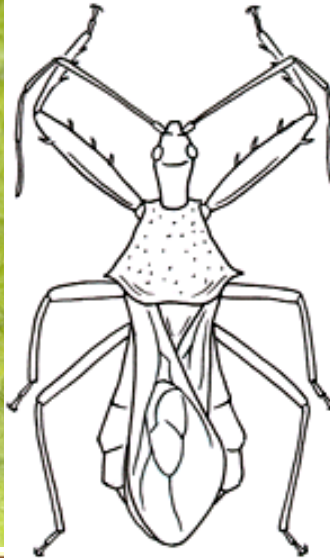
Anthocoridae Anthocoridae

Heteroptera, Gymnocerata, Miridae

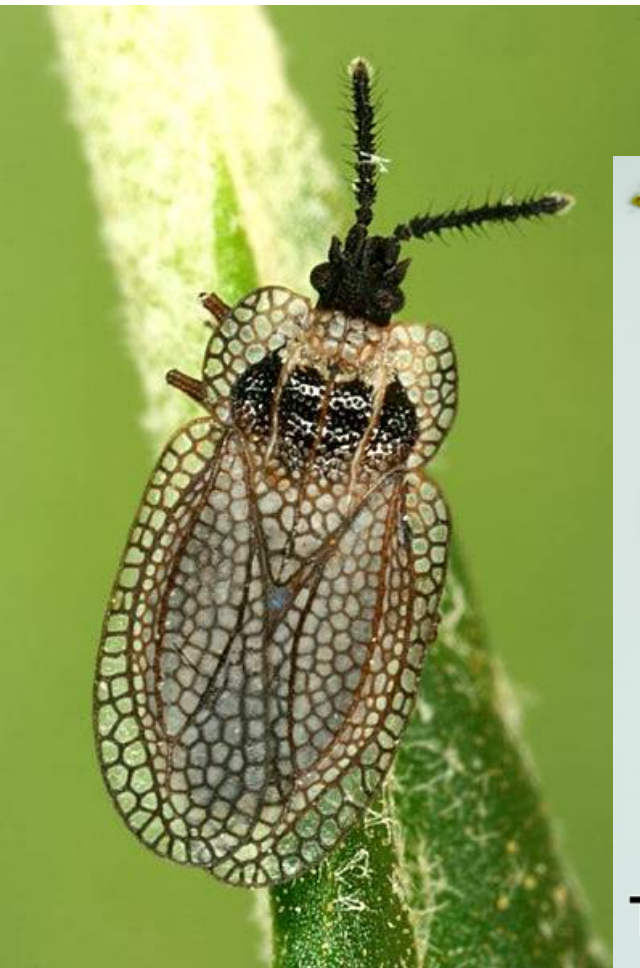
Heteroptera, Gymnocerata, Reduviidae

Heteroptera, Gymnocerata, Nabidae

Heteroptera, Gymnocerata, Tingidae

Tingidae

Heteroptera, Gymnocerata, Lygaeidae

Heteroptera, Gymnocerata, Pentatomidae

Ημιμετάβολα, Exopterygota, Neoptera

Hemipteroid - Hemiptera (True Bugs)

Υπόταξη: Homoptera

- Αυχενόρρυγχα
  - Cicadoidea
  - Cicadelloidea
  - Cercopoidea
  - Fulgoroidea
  - Delphacidae
  - Fulgoridae
  - Cercopiidae
  - Cicadidae
  - Mebracidae
  - Jassidae ή Cicadellidae
- Στερνόρρυγχα
  - Psylloidea
  - Aleyrodidae
  - Aphidoidea
  - Coccoidae

Ημιμετάβολα, Exopterygota Neoptera

Hemipteroid - Hemiptera (True Bugs)

Homoptera

Homoptera, Αυχενόρρυγχα, Cicadidae

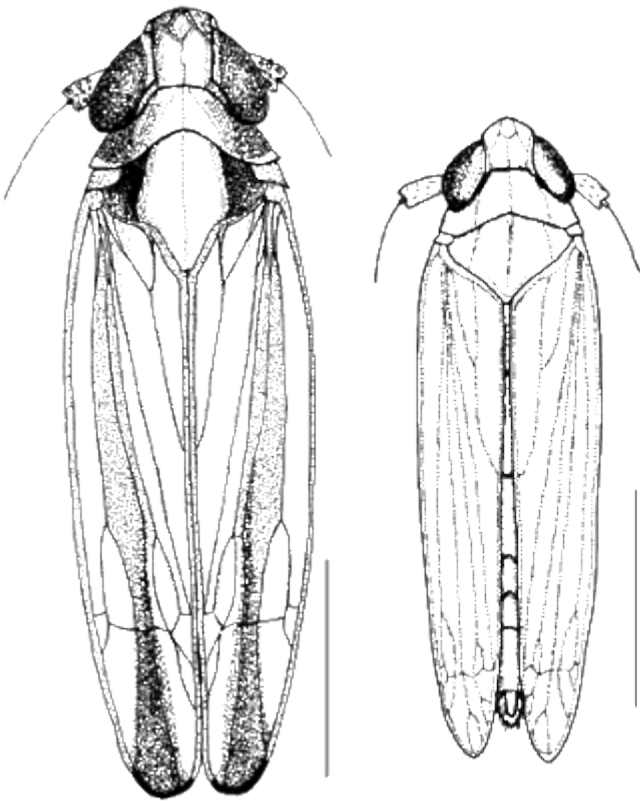
Homoptera, Αυχενόρρυχα, Jassidae (Cicadellidae)

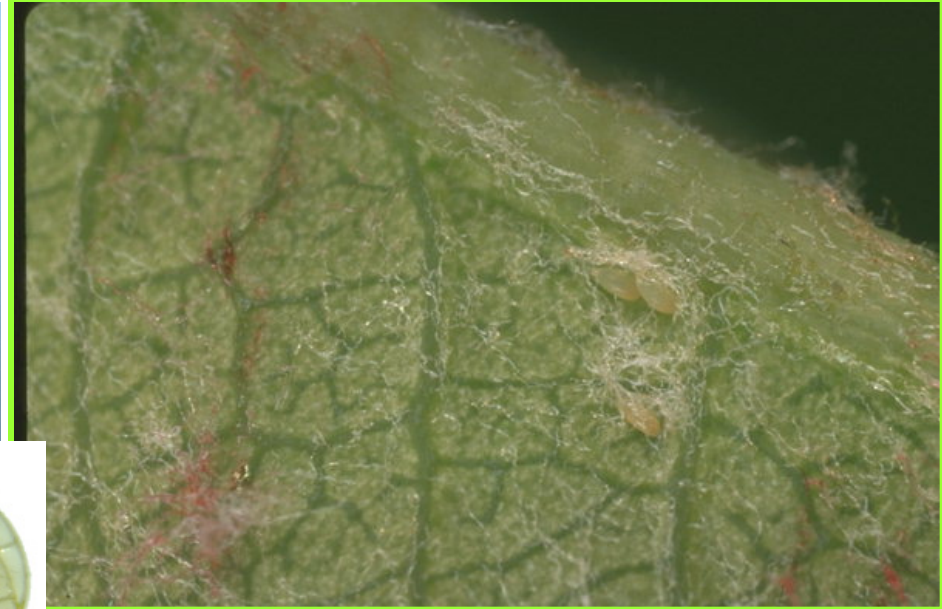
Homoptera, Αυχενόρρυγχα, Cercopidae

Homoptera, Αυχενόρρυγχα, Delphacidae

Homoptera, Στερνόρρυγχα, Psyllidae

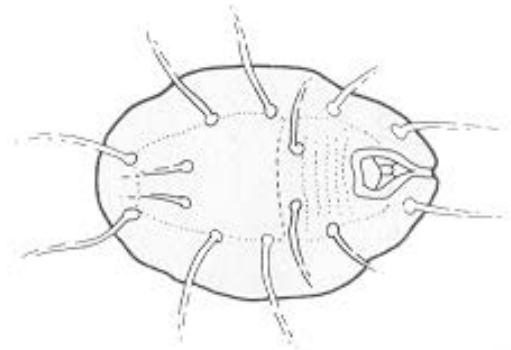
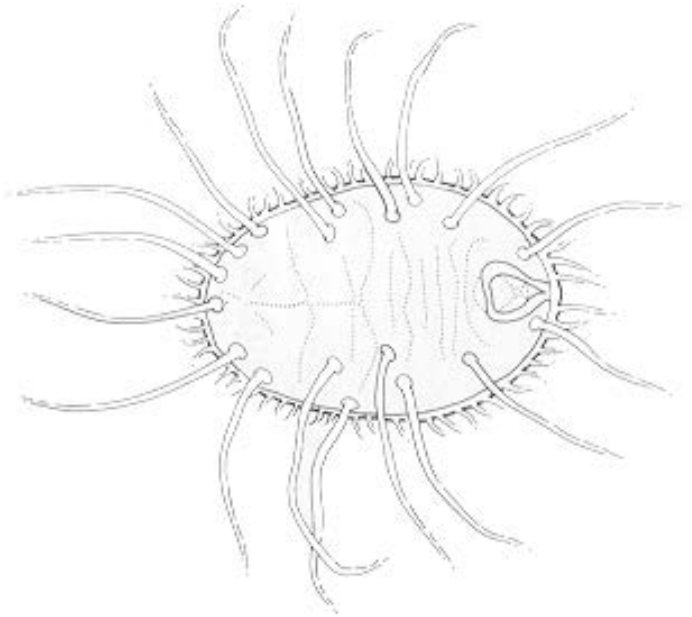
Μελιτώματα και υποβάθμιση ποιότητας καρπών από *Cacopsylla pyri*

Homoptera, Στερνόρρυγχα, Aleyrodidae

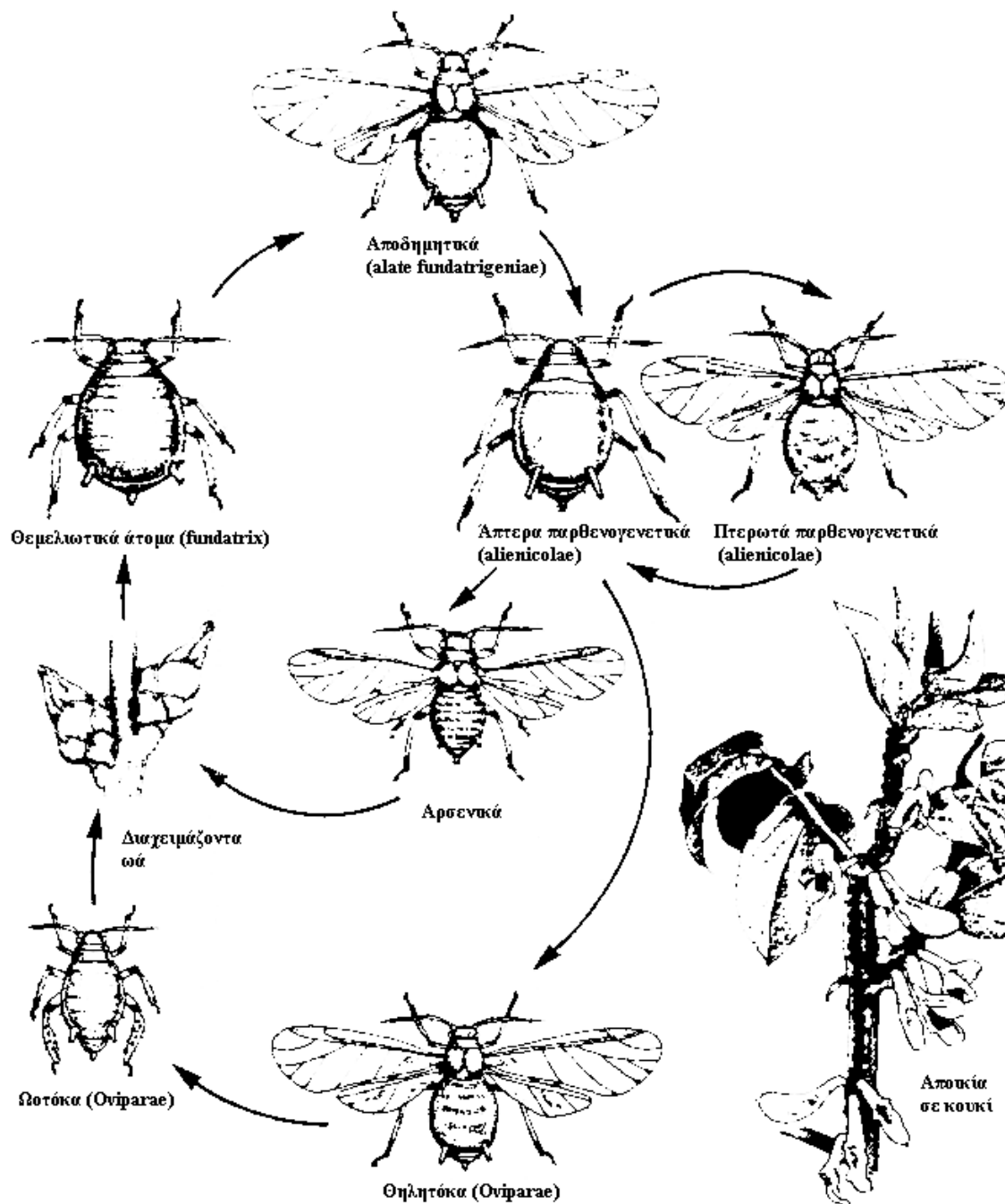
Aleyrodidae

Homoptera, Στερνόρρυγχα, Aphidoidea

- Κατά Remaudière & Stroyan (1984), Blackman & Eastop (1984),
- Aphidoidea
  - Phylloxeridae
  - Adelgidae
  - Aphididae (εντάσσονται 20 υποοικογένειες)
    - Pemphiginae, Mindarinae, Hormaphidinae, Tamaliinae, Neophyllaphidinae, Phloeomyzinae, Lizeriinae, Greenideinae, Anoecilinae, Thelaxinae, Phyllaphidinae, Saltusaphidinae, Macropodaphidinae, Drepanosiphinae, Israelaphidinae, Chaitophorinae, Lachninae, Pterocommatinae, Parachaitophorinae και **Aphidinae**.

Βιολογικός κύκλος αφίδας

Homoptera, Στερνόρρυγχα, Aphidoidea,
Aphididae, *Sitobion avenae*

Homoptera, Στερνόρρυγχα, Aphidoidea, Aphididae, *Sitobion avenae*

Πτερωτά

Διαχειμάζοντα αυγά

Homoptera, Στερνόρρυγχα, Coccoidea

- Margarodidae
- Pseudococcidae
- Coccidae
- Diaspididae

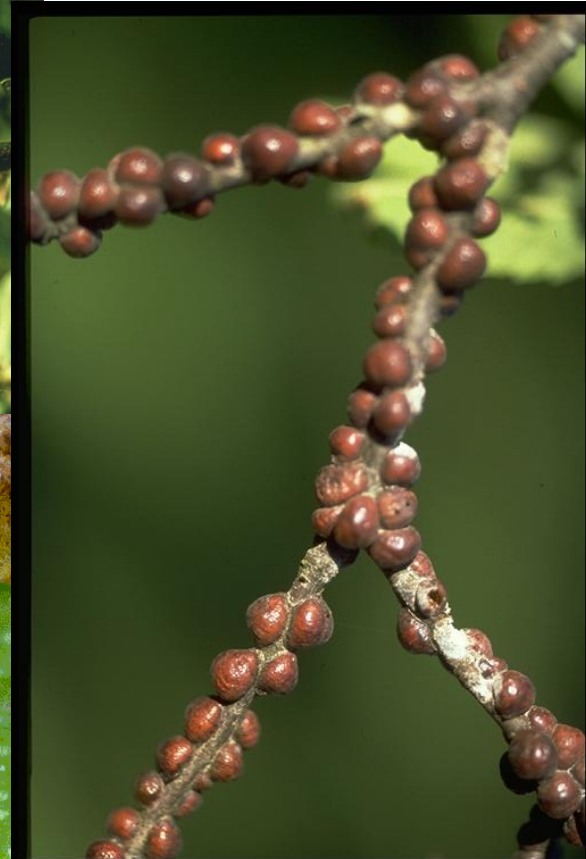
Homoptera, Στερνόρρυγχα, Coccoidea Margarodidae

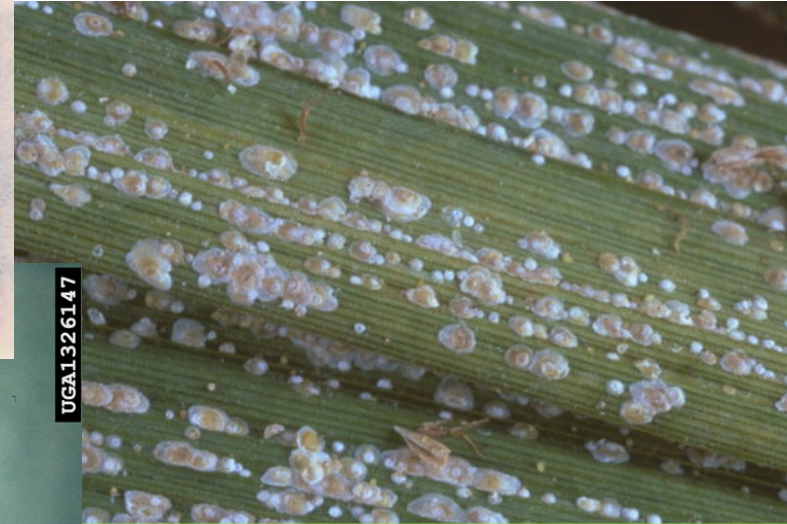
Homoptera, Στερνόρρυγχα, Coccoidea, Pseudococcidae

Homoptera, Στερνόρρυγχα, Coccoidea, Coccidae

Homoptera, Στερνόρρυγχα, Coccoidea, Diaspididae

UGA1326147

de IPM Project
University of California

Homoptera, Στερνόρρυγχα, Coccoidea, Diaspididae Προσβολή σε καρπούς

Ολομετάβολα - Ενδοπτερυγωτά

- Κλάση Insecta – Έντομα
- Υποκλάσεις
  - Apterygota (Απτερύγωτα) – Αμετάβολα
  - Pterygota (Πτερυγωτά)
    - Exopterygota (Εξωπτερυγωτά) – Ημιμετάβολα
    - Endopterygota (Ενδοπτερυγωτά) – Ολομετάβολα

Ολομετάβολα - Ενδοπτερυγωτά

- Neuroptera – Lacewings, ant lions
- Coleoptera – Σκαθάρια
- Diptera – Μύγες
- Mecoptera – scorpion flies
- Siphonaptera – Ψύλλοι
- Trichoptera – caddisflies
- Lepidoptera – Πεταλούδες
- Hymenoptera – Μυρμήγκια, σφήκες, μέλισσες

Ολομετάβολα – Ενδοπτερυγωτά – Neuroptera

Χρύσωπες – lacewings

Ant lion

Ολομετάβολα – Ενδοπτερυγωτά – Neuroptera

Προνύμφες χρύσωπα

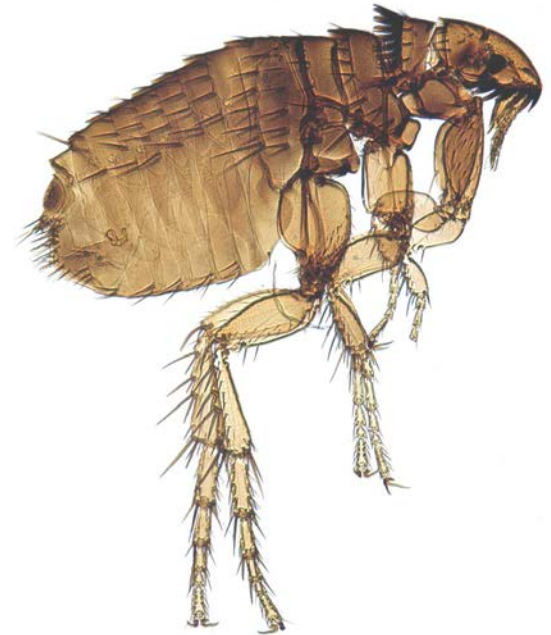
Ολομετάβολα – Ενδοπτερυγωτά – Coleoptera – Σκαθάρια

Ολομετάβολα – Ενδοπτερυγωτά – Diptera – μύγες

Ολομετάβολα – Ενδοπτερυγωτά –
Siphonaptera – fleas ιηίλλοι

Ολομετάβολα – Ενδοπτερυγωτά – Lepidoptera – πεταλούδες και ψύχες

Ολομετάβολα – Ενδοπτερυγωτά – Hymenoptera - μυρμήγκια, σφήκες, μέλισσες

Ανακεφαλαίωση

- Ημιμετάβολα – Εξωπτερυγωτά – Νεόπτερα
  - Psocoptera
  - Pthiraptera
    - Mallophaga
    - Anoplura
  - Thysanoptera
  - Hemiptera
    - Heteroptera
    - Homoptera
- Ολομετάβολα – Ενδοπτερυγωτά
  - Neuroptera – Lacewings, ant lions
  - Coleoptera – Σκαθάρια
  - Diptera – Μύγες
  - Siphonaptera – Ψύλλοι
  - Lepidoptera – Πεταλούδες
  - Hymenoptera – Μυρμήγκια, σφήκες, μέλισσες

Ερωτήσεις

1. Ποιες είναι οι κυριότερες τάξεις των νεόπτερων εξωπτερυγίων;
2. Ποιες υποτάξεις ανήκουν στα Ημίπτερα;
3. Σε τι διαφέρουν τα αμετάβολα με τα ημιμετάβολα έντομα;
4. Αναφέρετε έντομα που ανήκουν στα Υμενόπτερα.
5. Αναφέρετε μερικά Δίπτερα έντομα.

Εντομο – Quiz!

Οι ψύλλες, οι αφίδες, οι αλευρώδεις και τα
κοκκοειδή είναι συγγενικά και ανήκουν στα
Ημίπτερα

- Σωστό ☒
- Λάθος ☐

Τα έντομα αυτά ανήκουν στην Τάξη
Ημίπτερα, Υποτάξη Ομόπτερα των
Ημιμετάβολων εντόμων.

Εντομο – Quiz!

Τα θηλυκά των περισσότερων κοκκοειδών είναι ακίνητα και διαθέτουν κεντρί για να προστατεύονται από τους θηρευτές.

- Σωστό ☐
- Λάθος ☒

Τα θηλυκά πολλών ειδών κοκκοειδών είναι ακίνητα αλλά δεν έχουν κεντρί όπως τα Υμενόπτερα.

